

Styre: Universitetsstyret

Styresak: 14/19

Møtedato: 21.02.2019

Dato: 06.02.2019

Arkivsaksnr: 2014/8319

Det norske institutt i Athen. Framtidig organisering

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- Oppfølging av De norske institutt i Athen høsten 2018. Rapport fra arbeidsgruppe.

Saken gjelder:

Med bakgrunn i evalueringsrapporter og at NTNU og UiT har trukket seg fra det nasjonale samarbeidet om finansiering av Det norske institutt i Athen, foreslås en betydelige nedskalering av instituttets virksomhet. For å sikre et klart eieransvar vil UiB alene formalt overta eieransvaret for instituttet. Det forutsettes at det utarbeides betalingsmodeller for brukeravgift for andre brukere.

Forslag til vedtak:

Styret tar saken til orientering.

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

06.02.2019/Steinar Vestad

Vedlegg: Saksframstilling

Saksframstilling

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
14/19

Møtedato:
21.02.2019

Arkivsaksnr:
2014/8319

Det norske institutt i Athen. Framtidig organisering

Bakgrunn

Det norske Institutt i Athen (NIA) ble opprettet i 1989 og har vært driftet av universitetene UiB, UiO, NTNU og UiT. UiB ble gitt, og har fortsatt, det administrative ansvaret, mens bygninger formelt eies av UiO. UiB har hatt styreleder.

I følge statuttene er instituttets oppgaver:

- Drive forskning, undervisning og formidling knyttet til kultur og samfunn i Hellas og Middelhavsområdet, i antikken, bysantinsk tid og nyere tid
- Ha ansvar for publisering innenfor relevante fagområder
- Tjene som fagmiljø og kontaktorgan for forskere og studenter ved norske universiteter og høyskoler

I tillegg til å være en norsk akademisk institusjon er NIA også en "utenlandsk arkeologisk skole" i Hellas, noe som både innebærer rettigheter og plikter. Den viktigste rettigheten er at NIA på vegne av norske universitetsmiljøer kan søke om tillatelse til å drive arkeologisk feltaktivitet i Hellas. En annen rettighet er at NIA kan søke om fri adgang og guidetillatelse ved alle arkeologiske lokaliteter og museer i Hellas for vitenskapelig ansatte ved norske universiteter. Fra greske myndigheters side er de utenlandske arkeologiske skolene et forvaltningsverktøy for å filtrere utenlandsk arkeologisk feltaktivitet gjennom nasjonale institusjoner.

Det arkeologiske forvaltningsområdet til NIA fungerer derfor som nødvendig støttefunksjon til utforming av søknader for norske forskningsmiljøer, også utover miljøer ved eierinstitusjonene, som vil drive feltarkeologi i Hellas.

Instituttets forpliktelser er i første rekke knyttet til publisering av forskningsvirksomheten i forbindelse med utgravninger, samt ivaretagelse og konservering av utgravingsmateriale. Det er i den forbindelse verdt å merke seg at kostnadene ved bevaring belastes instituttet, mens prosjekter/ forskningsprosjekt står for utgravingen. Prosjektene blir således ikke belastet for kostnader knyttet til senere konservering og oppbevaring av materialet.

Både UiB og UiO evaluerte instituttet i 2014/2015. Evalueringene peker på at den faglige aktiviteten fra UiO/UiB har vært relativt stabil de siste årene, til tross for tidligere evalueringer som peker på behov for aktivitetsvekst. Blant annet pekes det på lav interesse for arkeologisk feltarbeid, særlig fra UiBs side. Begge universitetene valgte likevel å videreføre sitt engasjement, men med krav om en betydelig økning i aktiviteten. Senere har Universitetet i Tromsø meldt seg ut av samarbeidet med virkning fra 01.01.2018. NTNU har gjort det samme med virkning fra 01.09.2019.

Dette var bakgrunnen for at UiB/UiO i 2017 nedsatte en arbeidsgruppe som skulle vurdere instituttets framtidige organisering og faglige virksomhet. De økonomiske så vel som de

faglige konsekvensene skulle vurderes, herunder kost/nytte basert på merkostnader for UiB og UiO.

Arbeidsgruppen leverte sin innstilling i mars 2018 og skisserte følgende to alternativ for ledelsene ved UiB og UiO:

- 1) NIA videreføres med reviderte statutter med tydeligere definerte oppgaver i samsvar med UiOs og UiBs faglige strategier og redusert budsjetttramme.
- 2) Dersom dette ikke lar seg gjennomføre på en tilfredsstillende måte, anbefales det at NiA legges ned.

Under behandlingen av utredningen etterlyste universitetene om ytterligere informasjon knyttet til etiske, juridiske og økonomiske forpliktelser knyttet til varig forvaltning og sikring av det arkeologiske utgravingsmaterialet og –stedene. En ny arbeidsgruppe, som leverte sin innstilling i januar 2019, ble så nedsatt.

Arbeidsgruppens anbefalinger

Etter arbeidsgruppens oppfatning har instituttet forpliktelser overfor greske myndigheter som må ivaretas før en eventuell nedleggelse. Forpliktelsene vil være de samme både ved nedleggelse og videreføring. Disse er knyttet til:

- Lagring av arkeologisk materiale (Stedene Tegea og Karystos)
- Publisering
- Sikring og gjenetablering av utgravingsområdene

Arbeidsgruppen vurderte muligheten for nedskalert virksomhet der instituttet består som ren infrastruktur for tilrettelegging av norsk forsknings- og utdanningsvirksomhet i Athen, men der det forutsettes full kostnadsdekning fra deltakende prosjekter og besøksgrupper. Dette vil ha følgende konsekvenser:

- Reduksjon i bemanning
- Ingen faglig aktivitet fra instituttet selv (ikke egne utgravingsprosjekter uten at disse er fullfinansiert)
- Reduksjon i infrastruktur (Gjestehus og biler)
 - Prosjektene må selv sørge for transport og innkvartering
- Betydelig økt brukerbetaling
 - Viktig at prosjektene også dekker utgifter til publisering, sikring og bevaring
- Hjemmeinstitusjon må dekke større del av undervisningskostnadene ved kurs

Arbeidsgruppen anbefaler at det arbeides med modell for økt brukerbetaling dersom instituttet skal videreføres. Dette vil styrke instituttet både økonomisk og faglig. Internasjonale forpliktelser knyttet til objekter må være en tydelig premis ved kontraktsinngåelser og prosjektgjennomføring.

I arbeidsgruppens vurderinger pekes det på etiske og omdømmemessige konsekvenser ved nedlegging. Det mest konkrete vil være at nedleggelse innebærer en avskaffelse av muligheter for norske forskere til å drive arkeologiske prosjekter i Hellas i all overskuelig framtid. Per i dag er det mindre interesse for slike prosjekter blant norske akademikere, men denne situasjonen kan endres på sikt i takt med internasjonalisering av norsk arkeologi.

Universitetenes behandling

På bakgrunn av utvalgsrapporten fra mars 2018 samt oversendt utkast til rapport om forpliktelser knyttet til gjenstandsforvaltning i Athen (januar 2019), har rektorene ved UiB og UiO blitt enige om det videre driften og organisering av Det norske institutt i Athen. (Jf. vedlegg)

Det er enighet om at en fortsatt tilstedeværelse i Athen er nødvendig. Nasjonale myndigheter har blitt forespurt om økonomisk støtte, men melder at dette er et institusjonelt ansvar. UiB og UiO besluttet derfor at instituttet videreføres som ren infrastruktur innen arkeologi med følgende mandat:

- Nødvendig bistand for å oppnå gravetillatelse
- Tilgang til samlinger og muséer for norske miljøer
- Deltakelse i det felles nordiske biblioteket

Dagens senterleders ansettelse er forlenget ut 2020. Hun vil få i oppgave å sørge for at instituttets forpliktelser i forbindelse med gjenstandsforvaltning gjennomføres. Bygging av magasin for sikring og bevaring av gjenstandsmateriale i Tegea skal gjennomføres. Dette dekkes gjennom allerede overførte midler på instituttets budsjett. Eventuelt overskytende må dekkes av alle fire opprinnelige eierinstitusjoner etter fordelingsnøkkel, da dette er et fellesansvar i form av gamle forpliktelser.

Fra 2021 skal senteret ikke ha en utsendt leder, men ovennevnte basisbehov (infrastruktur) dekkes av lokalt administrativt tilsatte med nødvendig kompetanse (primært én stilling). Senteret skal ikke selv drive faglig aktivitet.

For å sikre et klart eieransvar og oppfølging, er det enighet om at UiB formelt alene overtar eierskapet for senteret. UiO vil betale brukeravgift for å sikre tilgang for sine miljøer. UiB vil etter dette utarbeide brukeravgifter for eksterne institusjoner. All faglig aktivitet skal budsjetteres og dekkes av brukermiljøene, også fremtidige kostnader som gjenstandsforvaltning.

Det foretas en gradvis nedtrapping av aktiviteten i Athen mot en rendyrket infrastrukturmodell. Dette innebærer avvikling av gjestehus, forskerleilighet mm. UiB følger også opp når det gjelder senterets tilsatte.

Instituttets ansatte er blitt orientert om beslutningen i møte med UiB 5. februar 2019. I samarbeid med instituttets ansatte skal det utarbeides en plan for nedtrappingen.

Økonomiske effekter

NIA har i 2019 et budsjett på om lag 5 mill. kroner gjennom tilskudd fra de deltakende institusjonene. Oppsummering av instituttets budsjett i perioden 2017 – 2019 er gitt i tabell 1.

Tabell 1. Budsjett 2017-2019(2020) fordelt per universitet

	2017	2018	2019
UiO	1 504 064	1 951 693	2 593 653
UiB	1 086 016	1 408 812	1 716 558
NTNU	1 017 856	1 319 850	707 322
UiT	936 064	0	
SUM	4 544 000	4 680 320	5 017 533

Det norske instituttet i Athen har i dag en mer omfattende infrastruktur enn de andre utenlandsinstituttene. Dette inkluderer 2 biler og 2 leide leiligheter (gjestehus og forskerbolig) samt 2 eide leiligheter (institutt og styrerbolig). I tillegg er instituttet deleier i det nordiske bibliotek, noe som medfører årlig driftskostnader på om 420.000 kroner (2018).

Ved å redusere instituttets lønnskostnader, oppsigelse av leiekontrakter, nedjustering av aktivitetsbredde og salg av biler er målsettingen at instituttet skal driftes med en budsjetttramme på ca. 2-2,5 mill. kroner. Dette forventes å være tilstrekkelig for å opprettholde instituttets støttefunksjoner i forhold til gravetillatelse og deltakelse i det nordiske biblioteksamarbeidet. En konsekvens av omleggingen er at en større del av kostnadene knyttet til infrastruktur, reise og opphold, bli belastet de enkelte prosjekter.

Det legges opp til en gradvis nedtrapping fram mot 2021, når arbeidskontrakt for nåværende instituttstyrer utgår.

Universitetsdirektøren sine kommentarer

Det norske Institutt i Athen (NIA) ble opprettet i 1989 og har vært driftet av universitetene UiB, UiO, NTNU og UiT. Utmeldingene fra NTNU og UiT gjør at det nasjonale ansvaret for det som regnes for nasjonal infrastruktur for arkeologi må ivaretas av UiO og UiB. Tilbakemeldinger fra nasjonale myndigheter peker også på at dette er institusjonenes ansvar.

Etter UiBs oppfatning forventes det at innsikt i og vedlikeholdelse av den europeiske kulturarven blir minst like viktig i framtiden som det har vært og er nå, både for historisk bevissthet og den felleseuropeiske identitetsfølelsen. I dette perspektivet må det derfor anses som både faglig og kulturpolitisk viktig å opprettholde den forbindelse til den antikke greske kulturen som instituttet representerer.

UiB vil derfor være villig til å påta seg det nasjonale ansvaret for å drifte senteret. En forutsetning er at store deler av driften kan dekkes inn gjennom brukerbetaling og det skal utarbeides modeller for dette. Samtidig må det formelle eierforholdet for instituttarealene overføres fra UiO til UiB.

Internt vil oppfølgingen ligge ved økonomiavdelingen og det legges opp til en aktiv eierstyring av instituttet. Dette innbefatter:

- Krav til aktivitetsrapporter fra instituttets virksomhet.
- Framdriftsrapporter for prosjektene, også i forhold til inngåtte avtaler med greske myndigheter.
 - Avvik følges opp av institusjonene gjennom sine generelle arbeidsgiverforpliktelser ovenfor prosjektleder.
- Utarbeidelse av avtaler mellom prosjektleder og instituttet, der prosjektene tar et større ansvar for sikring og bevaring.

Universitetsdirektøren vil følge både arbeidet med å ivareta våre forpliktelser overfor greske myndigheter og arbeidet med å nedskalere instituttets drift tett.

Vedlegg 1.

Referat fra møte i Oslo vedr Det norske institutt i Athen 15.01.19

Til stede UiB: rektor Dag Rune Olsen, UiO: rektor Svein Stølen, prorektor Gro Bjørnerud Mo, ass. universitetsdirektør Tove Kristin Karlsen og spesialrådgiver Svein Hullstein (referat).

Formålet med møtet var å ta en beslutning i forhold til videre drift i Athen på bakgrunn av utvalgsrapport fra mars 2018 samt oversendt utkast til rapport om forpliktelser knyttet til gjenstandsforvaltning i Athen. Det er kun UiB og UiO som gjenstår som eiere av instituttet etter at UiT og NTNU har meldt seg ut.

Det var enighet i møtet om at en fortsatt tilstedeværelse i Athen er nødvendig. Nasjonale myndigheter har blitt forespurt om økonomisk støtte, men melder at dette er et institusjonelt ansvar.

UiB og UiO besluttet derfor at instituttet videreføres som ren infrastruktur innen arkeologi med følgende mandat:

- Nødvendig bistand for å oppnå gravetillatelse
- Tilgang til samlinger og muséer for norske miljøer
- Deltakelse i det felles nordiske biblioteket

Dagens senterleder er forlenget t.o.m. 2020. Hun vil få i oppgave å sørge for at instituttets forpliktelser i forbindelse med gjenstandsforvaltning gjennomføres. Bygging av magasin i Tegea må gjennomføres. Dette dekkes gjennom allerede overførte midler på instituttets budsjett. Eventuelt overskytende må dekkes av alle fire opprinnelige eierinstitusjoner etter fordelingsnøkkel, da dette er et fellesansvar i form av gamle forpliktelser.

F.o.m 2021 skal senteret ikke ha en utsendt leder, men ovennevnte basisbehov (infrastruktur) dekkes av lokalt administrativt tilsatte med nødvendig kompetanse (primært én stilling). Senteret skal ikke selv drive faglig aktivitet.

For å sikre et klart eieransvar og oppfølging, overtar UiB formelt alene eierskapet for senteret. UiO vil betale brukeravgift for å sikre tilgang for sine miljøer.

UiB utarbeider brukeravgifter for eksterne institusjoner. All faglig aktivitet skal budsjetteres og dekkes av brukermiljøene, også fremtidige kostnader som gjenstandsforvaltning.

Det foretas en gradvis nedtrapping av aktiviteten i Athen mot en rendyrket infrastruktur-modell. Dette innebærer avvikling av gjestehus, forskerleilighet mm. UiB følger også opp når det gjelder senterets tilsatte.

UiB tar kontakt med UiO vedr felles kommunikasjon utad. UiB følger opp med tanke på dialogen med instituttet i Athen.